

Asia: VN/36135/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi terveydenhuoltolain 7 a §:n, sosiaalihuoltolain ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 36 §:n muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Organisaatio tai vastaajataho

Muu järjestö tai yhdistys

Kysymys viranomaisille, mikä on lausuntoa käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä?

-

Lausunnonantajan lausunto

Onko ehdotus sosiaali- ja terveydenhuollon palveluvalikoiman periaatteista säätämisestä kannatettava?

Kyllä

Perustelut ja lisähuomiot esityksen kannatettavuuteen liittyen.

Perustelut ja lisähuomiot esityksen kannatettavuuteen liittyen:

On selvää, että julkisten varojen kohdentamisesta ja palveluvalikoiman selkeyttämisestä on tärkeää säätää tulevaisuuden taloudellisten ja väestöllisten haasteiden vuoksi. Perhe- ja pariterapiayhdistyksessä korostamme, että esitys on kannatettavissa vain varauksella, sillä siihen sisältyy riskejä mielenterveyspalveluiden monimuotoisuuden, tutkimusperusteisuuden ja ammatillisen autonomian kannalta.

Yhdistyksemme pitää tarkoituksenmukaisena, että säädettävät periaatteet ovat yleisellä tasolla, eikä yksityiskohtaisia palvelu- tai menetelmäkohtaisia listoja säädetä. Olennaista on, että valmisteltavissa periaatteissa ennaltaehkäisevät sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävät psykososiaaliset hoidot ovat edustettuina, vaikka niiden kustannusvaikuttavuutta ei ole yksinkertaisesti helppo osoittaa.

“Selvitetään mahdollisuus säätää kansallisesta toimijasta, joka voi sitovasti linjata menetelmän kuulumisesta julkiseen palveluvalikoimaan.” Tällaisen kansallinen toimijan tulee edustaa moniammatillista ja tieteellisesti moniarvoista päätöksentekoa, eikä se saa olla vain voittopuolisesti lääketieteen edustajista koostuva ryhmä. Esimerkiksi psykososiaalisten ja psykoterapeuttisten menetelmien arviointi edellyttää laajaa asiantuntemusta psykologiasta, psykoterapiasta, sosiaalitieteistä ja ihmisen käyttäytymisen tutkimuksesta. Jos päätösvalta keskitetään kapealle asiantuntijaryhmälle, vaarana on vallankäytön keskittyminen ja menetelmämonopolin synty sekä sellaisten psykososiaalisten hoitomuotojen syrjäytyminen, joiden vaikuttavuutta ei voida arvioida biolääketieteellisen tutkimuslogiikan mukaisesti. Yksilön mielenterveyskriisi ei ole koskaan ainoastaan yksilön asia vaan vaikuttaa koko systeemiin. Mielenterveys rakentuu suhteissa ja lasten nuorten mielenterveyden hoito on heidän suhdemaailmansa hoitamista perheenjäsenten ollessa osa hoitoprosessia. Myös läheiset tarvitsevat tukea ja kannattelua voidakseen olla lapsen ja nuoren kasvun ja kehityksen tukena. Palveluvalikon säätämisen tulee perustua monialaiseen osaamiseen.

**Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista (jakso 4.2)?
Voitte perustella näkemystänne tähän.**

Ei riittävästi.

Esitysluonnos ei arvioi riittävästi psykoterapeuttisten ja psykososiaalisten hoitojen kustannusvaikuttavuutta, joka näyttäytyy usein laaja-alaisemmin ja monitahoisemmin kuin lääketieteellisen intervention arvioinnissa. Psykososiaalisten hoitojen ja psykoterapian taloudelliset vaikutukset ulottuvat systeemisesti yksilön/perheiden työ- ja toimintakyvyn lisäksi moniasiakkuuksien vähenemiseen, somaattiseen sairastamiseen ja ylisukupolviseen hyvinvointiin.

Esimerkiksi perhe- ja pariterapia kuntoutuspsykoterapiana on kustannustehokas ja vaikuttava hoitomuoto. Taloudellisissa vaikutuksissa tulisi huomioida myös pitkän aikavälin hyödyt, kuten:

- työ- ja opiskelukyvyn säilyminen (sekä yksilön että perheenjäsenten)
- hoidon tarpeen systeeminen väheneminen sekä yksilön että hänen lähipiirinsä kohdalla (esim. ylisukupolvisten traumojen siirtymisen välttäminen),
- palveluiden käytön väheneminen, kun ihminen saa mahdollisimman viiveettömästi oikeanlaista ja riittävää hoitoa omat luonnolliset verkostot kuntoutuksessa mukana ollen
- elintapojen koheneminen ja somaattisen sairastamisen väheneminen - verkoston muutosta tukevat resurssit aktivoidaan mahdollistamaan toipumista ja vahvistamaan arkea

Näiden laaja-alaisen vaikutusten huomioiminen antaa realistisemman ja tieteellisesti kattavamman kuvan psykososiaalisten ja psykoterapeuttisten hoitojen yhteiskunnallisesta merkityksestä.

Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista (jakso 4.2)? Voitte perustella näkemystänne tähän.

Ei.

Esitysluonnos ei huomioi riittävästi riskiä siitä, että palveluvalikoiman periaatteiden tulkinta voi kaventua ja johtaa vain satunnaistettuihin kontrolloituihin tutkimuksiin (RCT) perustuviin menetelmiin. Mielenterveyden hoitojen vaikuttavuus on monimuotoista ja edellyttää monimenetelmällistä arviointia, joka huomioi myös laadullisen tutkimusnäytön, kliinisen ymmärryksen ja asiakaskokemukset.

Onko lakiehdotuksilla jotain sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei vielä ole otettu huomioon, ja jos on, niin millaisia vaikutuksia?

Kyllä.

Lakiesityksessä ei ole riittävästi arvioitu riskiä siitä, että kansallisen toimijan tai keskitetyn arviointielimen perustaminen johtaa päätösvallan keskittymiseen ja ammatillisen monimuotoisuuden kaventumiseen. Tämä voisi heikentää esimerkiksi mielenterveyden ammattilaisten mahdollisuuksia osallistua palveluiden ja menetelmien kehittämiseen.

Lisäksi on huomioitava, että lakisääteinen KELA:n kuntoutuspsykoterapia tulee säilyttää osana palvelujärjestelmää, eikä tule pyrkiä purkamaan toimivaa järjestelmää ja siirtämään kaikkia psykoterapiapalveluita hyvinvointialueiden vastuulle.

Kommenttinne pykälästä ja säännöskohtaisista perusteluista: Terveystieteidenhuoltolaki 7 a §

Pykälä on perusteltu, mutta siihen tulisi lisätä nimenomainen maininta, että palveluvalikoiman arvioinnissa tulee huomioida eri tieteenalojen ja ammattiryhmien tuottama näyttö, ei ainoastaan biolääketieteellistä tutkimusnäyttöä.

Kommenttinne pykälästä ja säännöskohtaisista perusteluista: Sosiaalihuoltolaki 30 a §

Sosiaalihuollon palveluvalikoimassa menetelmiä tulee arvioida menetelmien tavoitteiden mukaisesti. Sosiaalialan ihmiset ovat asiantuntijoita olennaisten mittareiden, kuten toimintakyvyn ja yhteisöjen hyvinvoinnin näkökulman nostamisessa esiin

Kommenttinne pykälästä ja säännöskohtaisista perusteluista: Sote-järjestämislaki 36 §

Pykälässä määriteltyjen yhteistyörakenteiden tulee perustua moniammatillisuuteen ja läpinäkyvyyteen. Psykoterapeuttien ja muiden psykososiaalisen työn ammattilaisten ja yliopistojen tulee olla edustettuina mielenterveyspalveluiden arviointi- ja päätöksentekorakenteissa, jotta eri näkökulmat tulevat huomioiduiksi.

Liittyykö esitysluonnoksen mukaisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluvalikoiman periaatteiden soveltamiseen haasteita, ja jos liittyy, niin millaisia ja miten haasteita voisi mielestänne ratkaista?

Keskeisin haaste liittyy vaikuttavuusperiaatteen tulkintaan liian kapeasti. Tämä voidaan ratkaista säätämällä laissa, että mielenterveyden ja psykososiaalisten hoitojen vaikuttavuuden arviointi perustuu monimenetelmälliseen, eri tieteenalojen hyväksymään näyttöön.

Lisäksi mahdollisen kansallisen toimijan kokoonpanon on oltava moniammatillinen ja tieteellisesti laajapohjainen; sen tulee huomioida yksilökeskeisyyden rinnalla myös suhdeperusteisuus.

Muita näkemyksiä ja täsmennysehdotuksia?

Suomen perhe- ja pariterapiayhdistys esittää:

1. Menetelmien sisällyttämisestä palveluvalikkoon päättävän valtakunnallisen toimijan kokoonpanon tulee perustua kiinteästi moniammatillisuuteen ja välttää lääketieteellisen näkökulman yksipuolista hallitsevuutta.
2. Palveluvalikoiman soveltamisen tulee tukea mielenterveyspalveluiden monipuolisuutta. Perhe - ja pariterapiayhdistys nostaa esille erityisesti lasten ja nuorten mielenterveyden kriisin ja sen mukanaan tuoman suhdeperusteisen hoidon tarpeen. Palveluvalikkoon tulee kirjata kontrolloitujen (RCT) tutkimusten näyttöön perustuvien menetelmien lisäksi perheterapeuttiset interventiot, sekä psykososiaalisina hoitoina että lyhytpsykoterapeuttisina interventioina. Menetelmämonopoliin synty tulee estää.
3. Lakisääteiset palvelut kuten KELA:n kuntoutuspsykoterapia tulee säilyttää turvattuna osana palvelujärjestelmää.
4. Päätöksenteon läpinäkyvyys, ammattilaisten osallisuus ja tieteellinen monimenetelmäisyys tulee varmistaa laissa ja sen soveltamisohjeissa.

Suomen perhe- ja pariterapiayhdistys ry

Pihlaja Tanja
Suomen perhe- ja pariterapiayhdistys ry